

Επιχείρηση διάσωσης για τους παραδοσιακούς οικισμούς της Ελλάδας, θέσπιση βραβείων, ενίσχυση τοπικών επαγγελματιών, απόσυρση κτιρίων και άλλα μέτρα για την ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου Της Χαράς Κιοσσέ

Η προκυμαία της Μυτιλήνης όπως είναι σήμερα και όπως θα μπορούσε να γίνει έπειτα από διορθωτικές επεμβάσεις σε ορισμένα κτίρια

Αρχές του 21ου αιώνα και για πρώτη φορά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η αρμόδια Επιτροπή Πολιτισμού υιοθετούν μια έκθεση με προτάσεις για μια κοινή ευρωπαϊκή πολιτική στην προστασία της αρχιτεκτονικής αλλά και της φυσικής κληρονομιάς. Στόχος είναι να διατηρηθεί αλώβητη η ισορροπία μεταξύ του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος, κυρίως των μικρών ιστορικών οικισμών, και να διασωθεί η γεωργική γη και το τοπίο. Σε αυτά αποβλέπει η έκθεση πρωτοβουλίας του ευρωβουλευτή του ΠαΣοΚ και προέδρου της Επιτροπής Πολιτισμού και Παιδείας της Ένωσης κ. Νίκου Σηφουνάκη για την «προστασία της ευρωπαϊκής φυσικής, αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου και των νησιωτικών περιοχών» που εγκρίθηκε τον περασμένο Σεπτέμβριο από την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Ο κ. Σηφουνάκης μίλησε στο «Βήμα» για αυτή την πρωτοβουλία του. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι η ύπαιθρος καλύπτει περίπου το 90% του εδάφους της διευρυμένης Ευρώπης και αποτελεί ένα ανεκτίμητο και μέγιστο αγαθό το οποίο απειλείται από την αστυφιλία και την άλογη εξάπλωση των ορίων δόμησης του αστικού χώρου, με αρνητικές συνέπειες για την οικονομία, το περιβάλλον, και κυρίως την απόδοση της αγροτικής γης. Ανάλογοι κίνδυνοι ελλοχεύουν και για τα νησιά της Ευρώπης, όπως άλλωστε και της Ελλάδας.

Η ιδιαιτερότητα των τόπων

Ένα θέμα που απασχολεί τα κράτη-μέλη της Κοινότητας, όταν λαμβάνονται μέτρα για κοινή δράση, είναι η διατήρηση της ιστορικής ιδιαιτερότητάς τους. Η έκθεση Σηφουνάκη, παράλληλα με τα μέτρα προστασίας, επισημαίνει την ανάγκη διατήρησης και ενίσχυσης των ιδιαιτεροτήτων, όπως επίσης τη δημιουργία κινήτρων για τη διατήρηση των τοπικών παραδόσεων. Προτείνει, για παράδειγμα, την ενίσχυση της τοπικής τεχνογνωσίας και των τοπικών επαγγελματιών, ιδιαίτερα εκείνων που απειλούνται με εξαφάνιση, όπως είναι οι πετράδες, οι σιδηρουργοί ή οι παραδοσιακοί ξυλουργοί και μαρμαράδες, επαγγέλματα απαραίτητα για τη σωστή αποκατάσταση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς. Και ακόμη προτείνει τη δημιουργία κινήτρων που θα εξασφαλίσουν τη συνέχιση των τοπικών παραδόσεων.

Έτσι εισηγείται τη δημιουργία ενός θεσμού σύμφωνα με το οποίο θα επιλέγονται κάθε χρόνο από κάθε κράτος-μέλος ένας ή δύο μικροί παραδοσιακοί οικισμοί, όχι μεγαλύτεροι των 1.000 κατοίκων, στους οποίους θα πραγματοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους ολοκληρωμένες επεμβάσεις για την ολική αποκατάσταση και ανάδειξη της αρχιτεκτονικής και της εν γένει πολιτιστικής κληρονομιάς τους. Είναι μια ιδέα ανάλογη με τον θεσμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης. Θα μπορεί, για παράδειγμα, η Ελλάδα να επιλέξει έναν οικισμό στα Ζαγοροχώρια και έναν σε ένα νησί του Αιγαίου για να μπουν στο πρόγραμμα αποκατάστασης το οποίο θα πρέπει να

ολοκληρωθεί μέσα στον χρόνο, ενώ παράλληλα θα προβάλλονται ο τοπικός πλούτος, οι ιδιαιτερότητες και οι παραδόσεις ώστε να τις γνωρίσουν και να ευαισθητοποιηθούν οι ευρωπαίοι πολίτες. Μια άλλη πρόταση είναι η θέσπιση μιας νέας κατηγορίας βραβείου στο πλαίσιο του Βραβείου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Πολιτιστική Κληρονομιά που θα απονέμεται στην καλύτερη συνολική αναστήλωση ενός παραδοσιακού οικισμού.

Το θέμα της χρηματοδότησης τέτοιων δράσεων είναι πάντα το εμπόδιο κάθε καλής πρόθεσης. Στην έκθεση υποστηρίζεται ότι, εκτός από τα κοινοτικά προγράμματα στον τομέα του Πολιτισμού, τα οποία ως γνωστόν είναι περιορισμένα, θα πρέπει να αναζητηθεί η χρηματοδότηση και από άλλα κοινοτικά μέσα. Τέτοια μέσα είναι τα διαρθρωτικά ταμεία και επίσης οι υφιστάμενες κοινοτικές πρωτοβουλίες Leader+, Urban II, και Interreg III, οι οποίες στην επόμενη δημοσιονομική περίοδο (2007-2013) θα ενσωματωθούν στα νέα χρηματοδοτικά μέσα της πολιτικής συνοχής και της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Το πρόβλημα των νησιών

Κτίριο στη Σίφνο πώς μπορεί να αλλάξει μορφή

Από ανάλογους κινδύνους, και μάλιστα ζωτικής σημασίας για τον τόπο, απειλείται και η Ελλάδα, τόσο στους νησιωτικούς οικισμούς όσο και στην ύπαιθρο. Είναι ένα πρόβλημα που έχει απασχολήσει και παλαιότερα τον κ. Σηφουνάκη, όταν ως υπουργός Αιγαίου επεξεργάστηκε και προώθησε σχέδιο νόμου σχετικό με «μέτρα και κίνητρα για την αποκατάσταση, προστασία και ανάδειξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος των νησιών αρμοδιότητας του υπουργείου Αιγαίου». Το νομοσχέδιο εγκρίθηκε και τον Δεκέμβριο του 2003 δημοσιεύθηκε ο Νόμος 3201/03, ο οποίος όμως παραμένει έκτοτε ανενεργός. Είναι ένα θέμα που πρέπει να απασχολήσει σοβαρά την Ελλάδα, ιδιαίτερα τώρα που γίνεται λόγος για μεγάλα επενδυτικά κεφάλαια που μπορεί να προσελκύσει η χώρα μας καθώς αυξάνεται η ζήτηση παραθεριστικής κατοικίας στη Νότια Ευρώπη. Κάπου τρία εκατομμύρια, Βορειοευρωπαίοι κυρίως, αναμένεται να αναζητήσουν κατοικία στη Νότια Ευρώπη τα επρχόμενα χρόνια, αναφέρεται σε σχετικό δημοσίευμα του «Βήματος» της 20ής Οκτωβρίου. Τι λέει γι' αυτό ο κ. Σηφουνάκης;

«Τώρα ασφαλώς η αναζήτηση κατοικιών στη Νότια Ευρώπη και επομένως και στην Ελλάδα ενδιαφέρει τη χώρα μας, αλλά δεν είναι κάτι που μπορεί να γίνει ανεξέλεγκτα. Δεν μπορεί να αφήσεις να γίνουν ανεξέλεγκτα εκτός οικισμών κατοικίες στην Πάρο, στην Πάτμο ή στη Μύκονο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο αγρότης που θέλει να χτίσει μια αποθήκη ή μια μικρή τουριστική μονάδα δεν θα μπορέσει να το κάνει. Αλλωστε, ειδικά για τον τοπικό πληθυσμό έχουν θεσμοθετηθεί

Διατάγματα με όρους αλλά και με θελκτικά κίνητρα γι' αυτόν τον σκοπό. Πιστεύω λοιπόν ότι θα πρέπει να απαγορευθεί η εκτός οικισμού δόμηση για παραθεριστική κατοικία, ιδίως στα νησιά "πρώτης τουριστικής ταχύτητας". Οργανωμένη παραθεριστική κατοικία θα μπορεί να υπάρξει μόνο σε ορισμένα απομονωμένα νησιά και σε νησιά που έχουν ανάγκη ανάπτυξης, αφού όμως θα έχει προηγηθεί η χωροθέτηση περιοχών με αρτιότητες τέτοιες που δεν θα αλλοιώνουν το τοπίο. Διαφορετικά καταστρέφεται η γεωργική γη για να παραθερίσει ο άλλος 20 ημέρες τον χρόνο».

Πέρα όμως από αυτά, ο Νόμος 3201/03, αν εφαρμοζόταν, θα μπορούσε να είχε βελτιώσει ορισμένες πολύ χτυπητές αλλοιώσεις στην αρχιτεκτονική των οικισμών και στο νησιωτικό τοπίο. Σε ορισμένα νησιά για παράδειγμα, με έντονη τουριστική ανάπτυξη, είναι επίσης έντονη και η δυσαρμονία των ανθρωπογενών παρεμβάσεων προς το περιβάλλον. Μεγάλοι όγκοι οικοδομών, ιδιαίτερα τουριστικών μονάδων που χτίστηκαν στο παρελθόν αλλά και πιο πρόσφατα, προσβάλλουν το περιβάλλον και την αρχιτεκτονική των οικισμών, ενώ παράλληλα έχουν πάψει να εξυπηρετούν τις σύγχρονες λειτουργικές ανάγκες του ποιοτικού τουρισμού υψηλών εισοδημάτων στον οποίο υποτίθεται ότι πρέπει να στοχεύουμε.

Διορθωτικά μέτρα

Εκτός από τα προληπτικά μέτρα ο Νόμος του 2003 προβλέπει και διορθωτικές επεμβάσεις, όπως είναι η πρόταση για την «απόσυρση των κτιρίων» εκείνων που δεν είναι συμβατά με την ανθρώπινη κλίμακα και το μέτρο που χαρακτηρίζει την αρχιτεκτονική και το τοπίο των νησιών του Αιγαίου. Πρόκειται για παρεμβάσεις που περιλαμβάνουν τη μερική ή ακόμη και την ολική κατεδάφιση, ή και την ανάπλαση τμημάτων ή στοιχείων των κτιρίων, και μπορεί να γίνουν με σωστή αποζημίωση και την παροχή κινήτρων στους ιδιοκτήτες. Προβλέπεται, π.χ., χρηματική αποζημίωση η οποία μπορεί να φθάσει ακόμη και τη νόμιμη αποζημίωση του άρθρου 17 του Συντάγματος για την αναγκαστική απαλλοτρίωση. Στην περίπτωση της μερικής απόσυρσης, αν δηλαδή κατεδαφιστούν δύο όροφοι ενός κτιρίου των οποίων η αξία υπολογίζεται, π.χ., στα 1.000 ευρώ, προστίθεται στην αποζημίωση και 50% επί της αξίας και το ποσό, το οποίο είναι αφορολόγητο, φθάνει τα 1.500 ευρώ. Η χρηματοδότηση τέτοιων επεμβάσεων μπορεί να υπαχθεί σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του υπουργείου Αιγαίου και άλλων φορέων του ελληνικού Δημοσίου, καθώς ο νόμος έχει συνυπογραφεί και από τον υπουργό Οικονομίας και απαιτείται μόνον η εγγραφή των αναγκαίων κονδυλίων στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του τακτικού προϋπολογισμού του ΥΠΕΘΟ. Τα τοπία, η φύση και η αρχιτεκτονική των νησιών του Αιγαίου όπως και των ιστορικών οικισμών της ελληνικής υπαίθρου είναι μαγικά. Η μαγεία όμως χάνεται εύκολα χωρίς προστασία και σωστή διαχείριση, με συνέπειες αρνητικές για τον τόπο και τους κατοίκους του.

(πηγή: Το ΒΗΜΑ, 12/11/2006)